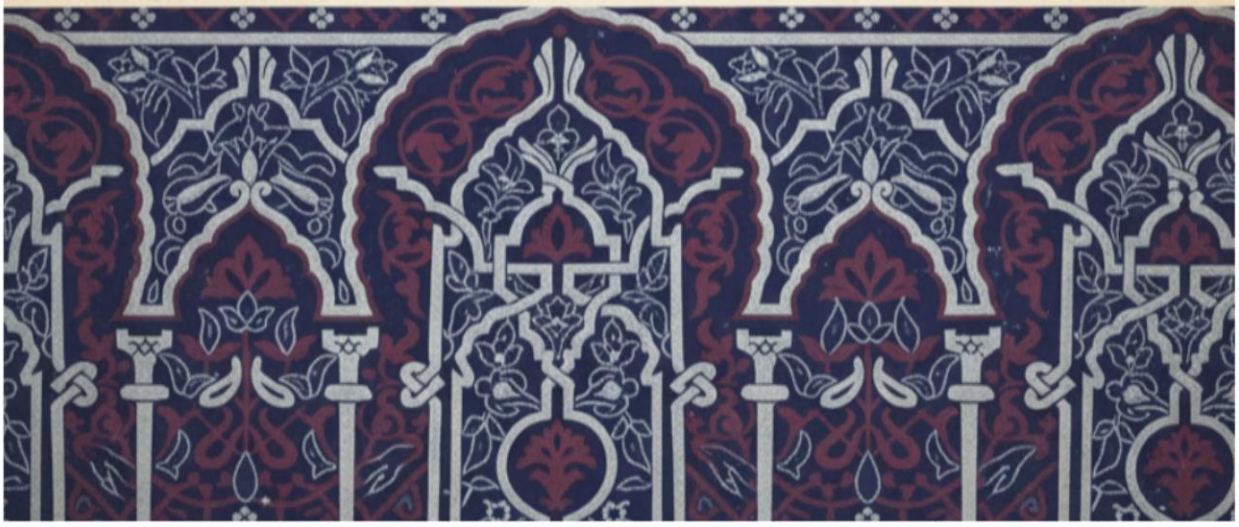
ISLAM BETWEEN EAST and WEST

Turjume Ibrahim Hassan Khalief Weyrah

Alija ʾAli Izetbegović

- ✓ **Turjume:ibraahim Hassan khalif weyrah**

CIWAANADA BUUGGA

1. **Hordhac**
2. **Diinta iyo Maadiga**
3. **Aadanaha**
4. **Farshaxanka**
5. **Akhlaaqda**
6. **Ilbaxnimada**
7. **Taariikhda**
8. **Diinta iyo Cilmiga**
9. **Islaamka iyo Bariga**
10. **Islaamka iyo Galbeedka**
11. **Islaamka u Dhexeeya Bariga iyo Galbeedka**
12. **Gabagabo**

CIWAAN 1: HORDHAC

Ujeeddada Buugga

Qoraagu wuxuu buuggan u qoray si uu uga jawaabo su’aal weyn oo taariikhda aadanaha ka taagan:

Islaamku xaggee ayuu kaga jiraa fikirka aadanaha?

- Ma Bariga (ruux keliya)?
- Mise Galbeedka (maaddi keliya)?
- Mise meel u dhexeysa labadooda?

Alija Ali Izetbegović wuxuu caddeynayaa in **Islaamku aanu ahayn diin dhinac u janjeerta**, balse uu yahay **nidaam dheellitiran**.

Bariga iyo Galbeedka – Maxay Metelaan?

Bariga:

- Diiradda saaraya **ruuxa**
- Dunida & maadiga hoos u eegaya
- Nolol ka fogaansho (go’doon, fakhrin)

Galbeedka:

- Diiradda saaraya **maadiga & jirka**
- Cilmiga iyo teknoolojiyadda
- Ruuxda iyo akhlaaqda iska indha tiraya

➡ Labaduba waa **dhinac keli ah**.

Meesha Islaamku Taagan Yahay

Qoraagu wuxuu leeyahay:

Islaamku ma aha Bariga, mana aha Galbeedka — waa **isku-darka ruux + maaddi**.

Islaamku:

- Wuxuu aqoonsan yahay jirka iyo baahidiisa
- Wuxuu aqoonsan yahay ruuxa iyo akhlaaqda
- Wuxuu dhisaa nolol dhammeystiran

Fariinta Hordhaca

- Dhibaatada dunida maanta: **dheelitir la’aan**
- Xalka: **Islaam faham sax ah**

Hordhacu waa saldhigga buugga oo dhan.

CIWAAN 2: DIINTA IYO MAADIGA

(Religion and Materialism)

Waa Maxay Diin?

Qoraagu wuxuu diinta ku qeexayaa:

- Xiriirka ka dhexeeya aadanaha iyo Ilaah
- Nidaam ruuxeed iyo akhlaaqeed

Laakiin diimaha qaarkood:

- Waxay diiradda saaraan **ruuxa oo keliya**

- Dunida ayay ka jeedsadaan

Waa Maxay Maadiga?

Maadiga (Materialism) waa:

- Fikir sheegaya in **jir iyo maaddi keliya ay jiraan**
- Ruux, Ilaah, iyo akhlaaq la diidayo

Tusaalooyin:

- Communism
- Falsafado atheism ah
- Nolol ku dhisan “wax cun, wax hel”

Khaladka Diinta Keliya (Extreme Spiritualism)

Marka diintu:

- Shaqada iska daysato

- Cilmiga diido
- Dunida nacdo

➡Waxay dhalisaa:

- Tabar-darro
- Fakhrin
- Go’doon nololeed

Khaladka Maadiga Keliya (Extreme Materialism)

Marka maadigu:

- Ruuxa diido
- Akhlaaqda burburiyo
- Aadanaha u arko xayawaan

➡Waxay dhalisaa:

- Xumaan
- Cadaalad darro

- Dagaal iyo burbur bulsho

Islaamka – Xalka Dhex-dhexaadka ah

Islaamku wuxuu leeyahay:

✔Cibaado

✔Shaqo

✔Cilmiga

✔Nidaam bulsho

✔Akhlaaq

Islaamka:

- Ma diido dunida
- Mana caabudo dunida

➡Wuxuu **dunida u adeegsadaa Aakhiro**.

Tusaale Cad

- Salaad → Ruux
- Shaqo → Maaddi
- Zakada → Isku dheellitir

CIWAAN 3: AADANAHA

Su’aasha Aasaasiga ah

Qoraagu wuxuu is weydiinayaa:
Aadanuhu waa maxay? Yaa yahay dhab ahaantii?

- Ma xayawaan horumaray?
- Mise ruux keliya?
- Mise wax ka badan labadaba?

Aragtida Galbeedka

Galbeedka (falsafadda maadiga ah):

- Aadanaha wuxuu u arkaa **jidh + maskax** oo keliya
- Ruux iyo Ilaah lama aqoonsana
- Qofka waxaa lagu cabbiraa faa’iido iyo awood

➡Natiijo:

- Qofka waxaa loo adeegsadaa sida qalab
- Akhlaaqdu way daciiftaa
- Aadanuhu qiimo buuxa ma laha

Aragtida Bariga

Bariga (fikirka ruuxiga ah):

- Aadanaha waa **ruux**
- Jirka iyo dunida waa wax liita
- Nolol ka carar (go’doon, fakhrin)

➡Natiijo:

- Shaqo la’aan
- Horumar la’aan
- Nolosha dhabta ah waa laga baxsadaa

Aragtida Islaamka

Islaamku wuxuu leeyahay:

Aadanuhu waa isku-dhaf:

- JIR
- MASKAX
- RUUX

Quraanku:

- Wuxuu aadanaha ka abuuray dhoobo (jir)
- Wuxuu ku afuufay ruux (karaamo)

➡Taas micnaheedu waa:

- Aadanuhu waa mas’uul

- Wuxuu leeyahay sharaf
- Wuxuu leeyahay xorriyad la xisaabtami doonta

Xorriyadda iyo Mas’uuliyadda

Qoraagu wuxuu sheegayaa:

- Xayawaan → mas’uul ma aha
- Malaa’ig → doorasho ma leh
- **Aadanaha** → wuu doortaa, waana la xisaabinayaa

➡Taasi waa sababta Islaamku u leeyahay **akhlaaq & sharci**.

CIWAAN 4: FARSHAXANKA (ART)

Waa Maxay Farshaxan?

Qoraagu wuxuu farshaxanka ku qeexayaa:
Muujinta ruuxa aadanaha

- Farshaxan = dareen + fikir + macne
- Cilmigu → sharaxaa sida wax u shaqeeyaan
- Farshaxanku → muujinayaa waxa qofku dareemayo

Farshaxanka Galbeedka

Galbeedka:

- Farshaxanku waa xor aan xad lahayn
- Akhlaaq laguma xakameeyo
- Mararka qaar: anshax xumo ayaa farshaxan loo bixiya

➡Natiijo:

- Qiyamka way burburaan
- Quruxdu micno beeshaa

Farshaxanka Bariga

Bariga:

- Farshaxanka waa mid ruux keliya ah
- Nolol dhab ah lama muujiyo
- Dunida waa laga jeedsadaa

➡Natiijo:

- Hal-abuur xaddidan
- Nolol ka go’doon

Farshaxanka Islaamka

Islaamka:

- Ma diido farshaxanka
- Laakiin wuxuu xaddidaa farshaxanka dhaawacaya akhlaaqda

Tusaalooyin:

- Quruxda masaajidda

- Khattiga Carabiga
- Suugaanta iyo xikmadda

➡Farshaxanka Islaamku:

- Waa qurux leh
- Waa nadiif
- Waa macno leh

□ Sababta Islaamku u Xaddido

Qoraagu wuxuu yiri:

- Farshaxan aan akhlaaq lahayn → waa sun bulsho
- Xorriyad aan mas’uuliyad lahayn → waa burbur

➡Islaamku wuxuu ilaalinayaa:

- Qofka
- Bulshada

- Qiimaha aadanaha

CIWAAN 5: AKHLAAQDA (MORALITY)

Waa Maxay Akhlaaq?

Akhlaaqdu waa:
Xeerarka hagaya waxa saxda iyo waxa qaldan
Mas’uuliyadda ka dhalata xorriyadda aadanaha

Qoraagu wuxuu leeyahay:

- Akhlaaq ma jirto haddii xorriyad la’aan jirto
- Qof la khasbay ma laha mas’uuliyad akhlaaqeed

Aragtida Maadiga (Galbeedka)

Falsafadda maadiga ah:

- Akhlaaqda waxay ku xiran tahay faa’iido
- Wax sax ah iyo wax qaldan ma jiraan si dhab ah
- Qof walba “siduu rabo ha u noolaado”

➡Natiijo:

- Qiyamka way burburaan
- Cadaalad darro
- Qof xoog leh ayaa guuleysta

Aragtida Ruuxiga ah (Bariga)

Bariga:

- Akhlaaqdu waa ruux keliya
- Dunida lama taabto
- Nolol ka carar

➡Natiijo:

- Akhlaaq aan ficil la socon
- Bulsho aan horumar lahayn

Aragtida Islaamka

Islaamku:

- Wuxuu aqoonsan yahay **xorriyadda aadanaha**
- Wuxuu la socodsiiyaa **mas’uuliyad**

Islaamka:

✔Akhlaaq = Iimaan + Ficil

✔Dunida lagama cararo

✔Laakiin lama caabudo

Tusaale Cad

- Xatooyo → xorriyad baa jirta → waa la doortay → waa la xisaabinayaa
- Sama-fal → doorasho → ajar

➡Akhlaaqda Islaamku waa **mid ficil ku dhisan**.

CIWAAN 6: ILBAXNIMADA (CIVILIZATION)

Waa Maxay Ilbaxnimo?

Ilbaxnimo waa:
Isku darka cilmiga, akhlaaqda, dhaqanka, iyo nidaamka bulsho

Ma aha:

- Dhismooyin waaweyn oo keliya
- Teknoolojiyad keliya

Ilbaxnimooyin Hore

Qoraagu wuxuu tusaale u soo qaataa:

- Rooma
- Giriig
- Ilbaxnimooyin Bariga fog

Dhammaantood:

- Waxay gaareen horumar
- Laakiin way burbureen

➡Sababta:

❌Akhlaaq la’aan
❌Ruux la’aan
❌Caddaalad la’aan

Ilbaxnimada Casriga ah

Ilbaxnimada maanta:

- Teknoolojiyad sare
- Akhlaaq daciif ah
- Hub burburin kara dunida

Qoraagu wuxuu leeyahay:

Ilbaxnimo ruux la’aan ah waa halis caalami ah

Ilbaxnimada Islaamka

Ilbaxnimada Islaamka:

✔Cilmiga dhiirrigelisa

✔Akhlaaqda ilaalisa

✔Caddaaladda dhista

✔Ruuxa quudisa

Tusaale:

- Bayt al-Hikma
- Caddaaladda Khulafada
- Is dhexgal diimeed

Shuruudaha Ilbaxnimo Joogto ah

Qoraagu wuxuu sheegay:

1. Cilmiga
2. Akhlaaqda
3. Mas’uuliyadda
4. Iimaan

➡Midkoodna haddii ka maqnaado → burbur

CIWAAN 7: TAARIIKHDA (HISTORY)

Sidee Loo Fahmaa Taariikhda?

Qoraagu wuxuu leeyahay:
Taariikhdu ma aha dhacdooyin is daba joog ah oo kaliya,
ee waa **muujinta fikirka iyo akhlaaqda dadka**.

Taariikhdu waxay muujisaa:

- Sida dadku u fikirayeen
- Qiyamka ay haysteen
- Sida ay u maamuleen awoodda

□ Aragtida Maadiga ee Taariikhda

Falsafadda maadiga ah:

- Taariikhdu waa dagaal dhaqaale
- Awood & hanti ayaa kaliya wax wadda

➡ Qoraagu wuu diidayaa aragtidan, sababtoo ah:

- Waxay iska indhatirtaa akhlaaqda
- Waxay iska indhatirtaa iimaanka
- Waxay aadanaha u dhigtaa mashiin

□ Aragtida Ruuxiga ah ee Taariikhda

Aragti ruuxi ah:

- Taariikhdu waa qaddar kaliya
- Aadanaha door ma laha

➡ Qoraagu wuxuu leeyahay:

- Tani waxay tiraysaa mas’uuliyadda aadanaha

□ Aragtida Islaamka ee Taariikhda

Islaamku wuxuu leeyahay:

☒ Ilaah waa hagaha guud

☒ Aadanuhu waa ficil-qaade

Taariikhdu:

- Waa natiijada **doorashooyinka aadanaha**
- Waxaa lagu xukuma **akhlaaq iyo caddaalad**

Quraanku:

“Ilaahay ma beddelo xaaladda qoom ilaa ay iyagu beddelaan waxa naftooda ku jira.”

 Casharrada Taariikhda

Qoraagu wuxuu adkeeyay:

- Taariikhdu waa cashar
- Qoom kastaa wuu tijaabmaa
- Guul iyo guuldarro waxay ku xiran yihiin akhlaaqda

CIWAAN 8: DIINTA IYO CILMIGA

(RELIGION AND SCIENCE)

Doodda Caanka ah

Dad badan waxay yiraahdaan:
❌Diintu waxay ka hor timaadaa cilmiga

Qoraagu wuxuu leeyahay:
Tani waa **isfaham la’aan**.

Doorka Cilmiga

Cilmigu:

- Wuxuu sharxaa **sida** wax u dhacaan
- Wuxuu baaraa dunida maadiga ah

Laakiin:

- Ma sheegi karo **sababta ugu dambeysa**
- Kama jawaabi karo su’aalaha macnaha nolosha

Doorka Diinta

Diintu:

- Waxay ka jawaabtaa **maxaa loo nool yahay**

- Waxay dejisaa **akhlaaq iyo mas’uuliyad**

➡Diin la’aan:

- Cilmigu wuxuu noqdaa mid khatar ah

Khaladka Galbeedka

Qoraagu wuxuu dhaleeceeyaa:

- Cilmiga oo Ilaah ka go’an
- Teknoolojiyad aan akhlaaq lahayn

Tusaale:

- Hubka nukliyeerka
- Tijaabooyinka bani’aadamka ka baxsan

Aragtida Islaamka

Islaamka:

✔Wuxuu dhiirrigeliyaa cilmiga

✔Wuxuu cilmiga ku xiraa akhlaaq

Quraanku wuxuu ku bilaabmay:

“Akhri”

➡Taas micnaheedu waa:

- Cilmiga waa cibaado
- Laakiin waa in uu leeyahay xuduud

Isku-darka Saxda ah

Qoraagu wuxuu leeyahay:

- Cilmiga → awood
- Diinta → jihayn

➡Labadooda la’aantood midkoodna ma dhammaystirna.

CIWAAN 9: ISLAAMKA IYO BARIGA

(Islam and the East)

Maxaa Loo Yiraahdaa “Bariga”?

Qoraagu marka uu yiraahdo **Bariga**, ma wada jeedo juqraafi keliya, balse wuxuu uga jeedaa:

- Fikir ruuxeed xad-dhaaf ah
- Nolol dunida laga cararo
- Jirka iyo maadiga oo la liido

Tusaale:

- Hinduism
- Budhiism
- Falsafado suufiyad xad-dhaaf ah

Khaladka Fikirka Bariga

Bariga:

- Wuxuu u arkaa dunida **dambi**
- Jirka wuxuu u arkaa **xadhig**
- Shaqada iyo horumarka wuu hoos u eegaa

➡ Natiijo:

- Saboolnimo
- Horumar la’aan
- Go’doon nololeed

Qoraagu wuxuu leeyahay:

Ruux keliya ma dhisi karo bulsho

Islaamku Muxuu Ka Qaatay Bariga?

Islaamku:

✔Wuxuu aqbalay ruuxa

✔Wuxuu aqbalay akhlaaqda

✔Wuxuu aqbalay cibaadada

Laakiin:
❌Ma diidin jirka
❌Kama cararin dunida

➡Islaamku wuxuu saxay khaladkii Bariga.

Cibaadada Islaamka

Cibaado Islaami ah:

- Salaad
- Soon
- Zako
- Xaj

Dhammaantood:

- Ruux dhisa
- Bulsho toosiya
- Nolol la taaban karo saameeya

CIWAAN 10: ISLAAMKA IYO GALBEEDKA

(Islam and the West)

Maxaa Loo Yiraahdaa “Galbeedka”?

Galbeedka halkan wuxuu metelaa:

- Fikir maadi ah
- Cilmiga & teknoolojiyadda
- Xorriyad aan xad lahayn

Tusaale:

- Capitalism
- Secularism
- Liberalism xad-dhaaf ah

Khaladka Galbeedka

Galbeedka:

- Wuxuu ruuxa ka saaray nolosha

- Akhlaaqda wuu shaki geliyay
- Aadanaha wuxuu u rogay “qalab”

➡Natiijo:

- Qoys burbur
- Cadaalad darro
- Dhibaato maskaxeed (depression)

Islaamku Muxuu Ka Saxayaa Galbeedka?

Islaamku:

✔Wuu aqbalay cilmiga

✔Wuu aqbalay shaqada

✔Wuu aqbalay horumarka

Laakiin:
❌Ma aqbalin akhlaaq la’aan
❌Ma aqbalin xorriyad wax burburisa

➡Islaamku wuxuu siinayaa **jihayn** horumarka.

Xorriyadda Islaamka

Xorriyad Islaami ah:

- Ma aha “wax walba waa bannaan”
- Waa xorriyad la xisaabtami doonto

➡Xorriyad + akhlaaq = badbaado

CIWAAN 11: ISLAAMKA U DHEXEEYA BARIGA IYO GALBEEDKA

(Islam as a Middle Way)

Fikradda Ugu Muhiimsan ee Buugga

Qoraagu halkan wuxuu ku soo ururinayaa dhammaan doodihii buugga:

- **Islaamku ma aha Bariga, mana aha Galbeedka**
  Islaamku waa jidka dhexdhexaadka ah

➡Islaamku wuxuu ka dhigayaa **nolol isku dheellitiran**.

Islaamku Waa Nidaam Nololeed

Qoraagu wuxuu caddeynayaa in Islaamku:

- Uusan ahayn cibaado keliya
- Uusan ahayn sharci keliya
- Uusan ahayn falsafad keliya

➡Waa **nidaam nololeed dhammeystiran**:

- Qofka
- Qoyska

- Bulshada
- Dawladda

Aadanaha Islaamiga ah

Islaamku wuxuu dhisaa:

- Qof xor ah
- Qof mas’uul ah
- Qof akhlaaq leh

Qofkaas:

- Dunida wuu ka shaqeeyaa
- Aakhirana wuu u diyaar garoobaa

CIWAAN 12: GABAGABO (CONCLUSION)

Fariinta Ugu Dambeysa

Qoraagu wuxuu ku soo gabagabeynayaa buugga isagoo leh:

Dhibaatada aadanaha maanta:

- Ma aha cilmi la’aan
- Ma aha dhaqaale la’aan

➡Waa **macne la’aan iyo dheelitir la’aan**

Maxaa Dunidu U Baahan Tahay?

Dunidu waxay u baahan tahay:

✔Akhlaaq joogto ah

✔Xorriyad mas’uuliyad leh

✔Cilmiga leh jihayn

✔Nolol macne leh

➡Qodobadan oo dhan Islaamku ayuu bixiyaa.

Islaamku Yaa U Yahay?

Islaamku:

- Uma aha Bariga oo keliya
- Uma aha Galbeedka oo keliya
- Uma aha qoom gaar ah

➡Waa **diin caalami ah, aadane u dhan ah**

 Gunaanad Dhammeystiran

Qoraagu wuxuu ku soo xirayaa:

Islaamku ma aha diin la dhaxlay oo la xafiday,
waa **diin la noolaado**.

ISLAM BETWEEN EAST and WEST

'Alija 'Ali Izetbegovic

الإسلام بين الشرق والغرب

turjume ibrahim hassan khaliiff weyrah

